

Sygn. akt V CSK 444/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. D.

przeciwko P. J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 22 lutego 2008 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 kwietnia 2007 r.,

sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w L. wyrokiem z dnia 29 listopada 2006 r. uwzględnił powództwo o zapłatę odszkodowania w wysokości 132 096,35 zł. za nienależyte wykonanie umowy serwisu brokerskiego, wniesione przez P. D. przeciwko P. J. Sąd ten ustalił, że powód prowadzi działalność gospodarczą, w której wykorzystuje budynki położone w W. przy ul. S. W tym miejscu położony jest również dom mieszkalny i budynek z krytym

basenem, które nie służą powodowi do prowadzenia działalności gospodarczej. W dniu 8 lipca 2002 r. strony zawarły umowę serwisu brokerskiego, a w styczniu 2003 r. umowę ubezpieczenia mienia powoda znajdującego się przy ul. S. i N. w W. oraz w miejscowości J. W styczniu 2004 r. powód zwrócił się do pozwanego o przygotowanie oferty ubezpieczenia majątku powoda i mienia jego firmy, wskazując szczegółowo przedmiot ubezpieczenia. Powód wybrał rekomendowaną przez pozwanego ofertę TUIR (...) S.A. i złożył pozwanemu wykaz majątku przewidzianego do ubezpieczenia, który stanowił następnie załącznik do polisy. Pozwany ubezpieczył to mienie, w tym odrębnie dom w zabudowie szeregowej położony w W. przy ul. N. W dniu 24 marca 2004 r. w nieruchomości przy ul. S. miał miejsce pożar spowodowany zwarceniem instalacji elektrycznej. Częściowemu zniszczeniu uległ budynek, w którym znajdował się basen. Straty wyniosły 132 096,35 zł. Wcześniej w dniu 12 marca 2004 r. został przeprowadzony odbiór instalacji elektrycznej w budynku mieszkalnym i warsztacie. Zakład ubezpieczeń odmówił powodowi wypłaty odszkodowania podnosząc, że budynek, w którym wystąpił pożar znajdował się w trakcie budowy i był użytkowany bez wymaganych zezwoleń i odbioru, a ubezpieczeniem objęte było jedynie mienie firmy powoda. W ewidencji księgowej tej firmy nie wykazano budynku mieszkalnego z basenem.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, pozwany przy zawieraniu umowy ubezpieczenia mienia powoda nie dochował należytej staranności. W ramach warunków umowy ubezpieczenia przewidzianej dla przedsiębiorców został ujęty także prywatny majątek powoda, gdy tymczasem z wniosku powoda wynikała jasno wola ubezpieczenia zarówno mienia firmy, jak i innego mienia powoda. Zachowania pozwanego nie usprawiedliwiało przekazanie zlecenia przez powoda na papierze firmowym i umowa serwisu brokerskiego zawarta z powodem jako przedsiębiorcą. Okoliczności te nie stanowiły dla pozwanego przeszkody w prawidłowym ubezpieczeniu domu powoda położonego przy ul. N. Przy realizacji umowy pozwany bezpodstawnie założył, że wszystkie zabudowania położone przy ul. S. służą powodowi do prowadzenia działalności gospodarczej. Wadliwe ubezpieczenie części tego mienia w ramach polisy przeznaczonej dla przedsiębiorców spowodowało szkodę powoda, gdyż zakład ubezpieczeń odmówił wypłaty odszkodowania za prywatne mienie powoda zniszczone podczas pożaru. Uzasadniało to uwzględnienie powództwa.

Apelacja pozwanego została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 12 kwietnia 2007 r. Sąd drugiej instancji podzielił w całości ustalenia faktyczne stanowiące

podstawę zaskarżonego wyroku. Uznał również za uzasadnioną ocenę Sądu Okręgowego co do nienależytego wykonania umowy przez pozwanego, przy uwzględnieniu miernika staranności uwzględniającego zawodowy charakter prowadzonej przez pozwanego działalności brokerskiej, wskazanego w art. 355 § 2 k. c. Podkreślił, że zlecenie powoda dotyczące ubezpieczenia jego majątku odnosiło się niewątpliwie również do mienia nie związanego z prowadzoną działalnością gospodarczą. Na pozwanym jako profesjonalście ciążył obowiązek zebrania niezbędnych danych i właściwego przygotowania umowy ubezpieczenia. Pozwany nie wywiązał się należycie z tych obowiązków. W konsekwencji umowa ubezpieczenia zawarta przez pozwanego nie objęła mienia nie związanego z prowadzoną przez powoda działalnością gospodarczą. Ubezpieczyciel z tego powodu odmówił zaś wypłaty odszkodowania powodowi, co przesądzało o zaistnieniu szkody pozostającej w związku przyczynowym z nieprawidłowym działaniem pozwanego. Pozwany nie wykazał też aby powód przyczynił się do powstania szkody, co czyniło bezpodstawnym zarzut naruszenia art. 362 k.c. Przemawiało to za uznaniem apelacji za bezzasadną i jej oddaleniem.

Skarga kasacyjna pozwanego została oparta o obie podstawy określone w art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego skarżący zarzucił obrazę art. 471 i 472 k.c. w zw. z art. 355 k.c., 354 k.c. oraz § 2 i § 4 umowy z dnia 8 lipca 2002 r. i art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. Nr 124, poz. 1154 ze zm.), art. 65 k.c. w zw. z art. 354 k.c., art. 5 k.c. w zw. z art. 471 i 827 § 1 k.c., art. 362 k.c., art. 43¹ i art. 43² § 1 k.c. oraz art. 55¹ k.c. w zw. z art. 355 k.c. i 354 k.c. W ramach zaś podstawy naruszenia przepisów postępowania zarzucił obrazę art. 233 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia dowodów i dokonanie ich dowolnej oceny. W oparciu o te zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z brzmieniem art. 398³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Z tego względu zawarty w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. nie mógł stanowić uzasadnionej podstawy jej uwzględnienia.

W świetle ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku bezzasadne były również zarzuty naruszenia prawa materialnego kwestionujące odpowiedzialność pozwanego z powołaniem się na zawarcie przez strony umowy serwisu brokerskiego, dotyczącej obsługi ubezpieczeniowej jedynie przedsiębiorstwa powoda. Istnienie tego rodzaju umowy, wbrew zarzutowi skarżącego, zostało uwzględnione przez Sąd. Ustalił on jednak, że powód wyraźnie zlecił pozwanemu ubezpieczenie dodatkowo także swojego mienia niezwiązanego z prowadzeniem działalności gospodarczej, czego nie wyłączała umowa dotycząca obsługi powoda jako przedsiębiorcy. Sąd Apelacyjny podniósł zasadnie, że wskazywała na to treść wniosku dotyczącego zlecenia zawarcia umowy ubezpieczenia i wykaz majątku podlegającego ubezpieczeniu. Słusznie też podkreślił, że odrębne ubezpieczenie przez pozwanego domu powoda położonego przy ul. N. jednoznacznie świadczyło, że podjął się on również ubezpieczenia mienia powoda nie związanego z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą.

Pozbawione racji były również zarzuty kwestionujące ocenę Sądu odnoszącą się do nienależytego wykonania przez pozwanego umowy. W tym zakresie decydujące było stwierdzenie, że pozwany bezpodstawnie założył, że wszystkie budynki położone przy ul. S. służyły powodowi do prowadzenia działalności gospodarczej i w konsekwencji wadliwie ubezpieczył je w całości jako mienie przedsiębiorstwa powoda. Sąd ustalił między innymi, że pozwany wielokrotnie bywał w firmie powoda i znał charakter zabudowy nieruchomości przy ul. S. Zasadnie przyjął zatem, że pozwany jako profesjonalista miał możliwość właściwej oceny wniosku powoda o zawarcie umowy ubezpieczenia i stwierdzenia, że dom jednorodzinny z basenem, ujęty w wykazie mienia podlegającego ubezpieczeniu, nie był z racji profilu działalności gospodarczej prowadzonej przez powoda (naprawa pojazdów samochodowych, pomoc drogową i inne usługi związane z pojazdami samochodowymi) wykorzystywany do prowadzenia działalności gospodarczej. Oceny tej nie zmienia w żadnym razie fakt sporządzenia przez powoda wskazanego wyżej wniosku na papierze firmowym.

W skardze kasacyjnej zasadnie zakwestionowano natomiast stwierdzenie, że ubezpieczyciel odmówił powodowi wypłaty odszkodowania „bezsparnie” jedynie z tego powodu, że „ochrona ubezpieczeniowa nie objęła prywatnego mienia powoda”. Wymaga podkreślenia, że ustalenia Sądu pierwszej instancji, które Sąd Apelacyjny przyjął w całości za własne, wskazywały, że ta okoliczność stanowiła w rzeczywistości jedynie jedną z przyczyn odmowy wypłaty odszkodowania. Zakład ubezpieczeń oświadczył, że

odmawia wypłaty odszkodowania także z tej przyczyny, że pożar powstał w budynku, który znajdował się w trakcie budowy i był użytkowany bez wymaganych zezwoleń i odbioru. Dodatkowo wymagało uwzględnienia, że ustalenia te wskazują, iż przyczyną pożaru było zwarcie instalacji elektrycznej w budynku, w którym znajduje się basen. Stwierdzenie, że przed pożarem przedstawiciel zakładu energetycznego dokonał odbioru instalacji w budynku mieszkalnym i warsztacie budzi zaś wątpliwość, czy odbiór ten dotyczył również budynku, w którym znajduje się basen. Ustalenie, że zakład ubezpieczeń odmówił powodowi wypłaty odszkodowania z uwagi na korzystanie z budynku uszkodzonego w trakcie pożaru bez odpowiednich zezwoleń i odbioru, wymagało uwzględnienia tej okoliczności przy ocenie istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy nienależytym wykonaniem umowy przez pozwanego, a szkodą związaną z odmową wypłaty odszkodowania powodowi przez zakład ubezpieczeń. Istotne było bowiem stwierdzenie, czy powód w tych okolicznościach otrzymałby odszkodowanie nawet w wypadku ubezpieczenia zniszczonego mienia na odpowiednich warunkach, jako mienia nie związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej. W tym kontekście należało rozważyć zawarty w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 827 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c., choć skarżący nie zarzucił wprost naruszenia art. 361 § 1 k.c., gdyż do przesłanek zasądzenia odszkodowania na podstawie art. 471 k.c. należy stwierdzenie istnienia normalnego związku przyczynowego, a uzasadnienie tego zarzutu wskazuje na kwestionowanie odpowiedzialności pozwanego z tego powodu. Z przyczyn wyżej wskazanych zarzut ten był uzasadniony. Natomiast ocena, czy uwzględnienie roszczenia wobec powoda narusza zasady współżycia społecznego, przy uwzględnieniu wszystkich przesłanek odmowy wypłaty odszkodowania przez zakład ubezpieczeń, może wchodzić w grę dopiero po stwierdzeniu braku podstaw do wyłączenia odpowiedzialności pozwanego z uwagi na brak wskazanego wyżej normalnego związku przyczynowego, co dotychczas nie zostało należycie rozważone.

Zasadny był również zarzut naruszenia art. 362 k.c. Przy przyjęciu przez Sąd istnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, wymagało rozważenia, czy powód swoim zachowaniem przyczynił się do powstania szkody, skoro w apelacji zarzucono naruszenie art. 362 k.c. Tymczasem ocena tego zarzutu przez Sąd Apelacyjny ograniczyła się do ogólnikowego stwierdzenia, że pozwany nie wykazał, aby do nienależytego wykonania umowy przyczynił się powód. Stwierdzenie to nie zostało poprzedzone jakąkolwiek analizą ustaleń faktycznych dotyczących sposobu

postępowania powoda, który np. nie przekazał pozwanemu żadanego przez niego wykazu środków trwałych. Z tego względu ocena zasadności zarzutu naruszenia art. 362 k.c. przez Sąd drugiej instancji była wadliwa.

Z przyczyn wyżej wskazanych skarga kasacyjna została uwzględniona i zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. podlegał uchyleniu.